

9. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.

REFERENCES

1. Velykyy tlumachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy [Great dictionary of modern ukrainian]. Uklad. i hol. red. V.T. Busel, Kyiv, Irpin, VTF «Perun», 2005. 1728 p.
2. Entsyklopediya osvity [Encyclopedia of education]. APN Ukrayiny, holov. red. V. H. Kremen', Kyiv, YurinkomInter, 2008. 1040 p.
3. Komar O. Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti dorosloyilyudyny: motyvy ta bar'yery yiyi uchasti v osvith'omu protsesi (dosvid Frantsiyi) [Psycho-pedagogical features adult: motives and barriers of its participation in the educational process (experience of France)]. [Elektronnyy resurs], Rezhym dostupu: <http://www.uk.x-pdf.ru/5psihologiya/1554125-2-udk-1599475-374744-psihologo-pedagogichni-osoblivosti-dorosloi-lyudini-motivi-bar-ri-ii-uchasti-osvitnomu-protsesi.php>.
4. Mykhnyuk M. I. Teoretychni i metodychni osnovy rozvytku profesiyanoi kul'tury vykladachiv spetsial'nykh dystsyplin budivel'noho profilyu [Theoretical and methodological foundations of the professional culture of teachers of special subjects steel profile]: dys. d-ra ped. nauk: 13.00.04, K., 2016, 652 p.
5. Natsional'na stratehiya rozvytku osvity v Ukrayini na period do 2021 roku [National Strategy for Development of Education in Ukraine until 2021]. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/>.
6. Ovramenko K. H. Motyvatsiya pedahoha yak umova zrostannya profesiyanoi kompetentnosti [The motivation of the teacher as a condition for the growth of professional competence]. [Elektronnyy resurs], Rezhym dostupu: http://lubnyosvita.org.ua/index.php?option=tson_tsonent&view=artitsle&id=564:2015-03-19-07-56-22&tsatid=36:2013-02-01-07-02-48&Itemid=58.
7. Oliynyk V. V. Stan ta perspektyvy modernizatsiyi systemy fakhovoho zrostannya pedahohichnykh pratsivnykiv Ukrayiny [Status and prospects of modernization of the teaching staff professional growth of Ukraine], Osvita na Luhanshchyni, 2002, № 1 (16), pp. 11–14.
8. Poryadok pidvyshchennya kvalifikatsiyi pedahohichnykh pratsivnykiv profesiyno-tekhnichnykh navchal'nykh zakladiv [The procedure for training teaching staff of vocational schools]. Zatverdzhenny nakazom ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 30.04.2014. № 535 [Elektronnyy resurs], Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0840-14>.
9. Stratehiya rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky na period do 2020 roku [The development strategy for the agricultural sector until 2020]. Skhvalena rozporядzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 17 zhovtnya 2013. Vol 806-p. [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>.

УДК 378.14.015.62

В. Є. МОЗАЛЬОВ

КРИТЕРІЇ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВІЙСЬКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ У ВІЙСЬКОВИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Розглянуто проблему підвищення якості підготовки магістрів військового управління шляхом впровадження в освітній процес військових вищих навчальних закладів системи моніторингу якості підготовки, як обов'язкової педагогічної умови. Розкрито критерії моніторингу якості підготовки фахівців у ВВНЗ, в основу яких покладено компетентнісний підхід до підготовки магістрів військового управління. Визначено, що важливою умовою забезпечення якості підготовки фахівців, а отже, підвищення ефективності навчального процесу у ВВНЗ, є систематичне отримання об'єктивної інформації про результати діяльності слухачів за допомогою моніторингу.

Ключові слова: *якість освіти, моніторинг, критерії та показники, оцінка, вищий військовий навчальний заклад, система моніторингу якості підготовки.*

КРИТЕРИИ МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ВОЕННО- ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ МАГИСТРОВ ВОЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ В ВОЕННОМ ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Рассматривается актуальная проблема повышения качества подготовки магистров военного управления путем внедрения в образовательный процесс военных высших учебных заведений системы мониторинга качества подготовки как обязательного педагогического условия. Раскрыты критерии мониторинга качества подготовки специалистов в вузах, в основу которых положен компетентностный подход к подготовке магистров военного управления. Определено, что важным условием обеспечения качества подготовки специалистов и, следовательно повышения эффективности учебного процесса в военном вузе является систематическое получение объективной информации о результатах деятельности слушателей с помощью мониторинга.

Ключевые слова: качество образования, мониторинг, критерии и показатели, оценка, высшее военное учебное заведение, система мониторинга качества подготовки.

V. MOZALIOV

CRITERIA FOR QUALITY MONITORING OF PROFESSIONAL MILITARY TRAINING OF MASTERS OF MILITARY MANAGEMENT IN HIGHER MILITARY EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article describes topical problem of improving the quality of training of masters of military management by means of implementation of higher military education quality monitoring system into the educational process as an obligatory educational requirement. The author has revealed the criteria for quality monitoring of training of specialists in higher military educational institutions, which are based on competence approach of training of masters of military management. It has been defined that one of the most important condition of obtaining quality of specialist training and improving the effectiveness of educational process in higher military institution is systematic receiving of objective information about the results of students' activity through monitoring.

Keywords: quality of education, monitoring, criteria and indicators, evaluation, higher military educational institution, quality monitoring system of training.

Питання проведення моніторингу якості вищої військової освіти в Україні актуалізується тому, що в умовах розвитку демократичного суспільства постає гостра вимога до військових вищих навчальних закладів (ВВНЗ) ставати відкритими та підзвітними громадянському суспільству з погляду результатів своєї діяльності. Не менш важливе значення мають процеси глобалізації, підвищення мобільності слухачів та викладачів. Процес інтеграції військової освіти в загальний освітній простір України поставив перед вітчизняною військовою освітою ряд суттєвих завдань, пов'язаних з вимогами світового і європейського співтовариства. Одне з них – це впровадження моніторингу якості освіти у ВВНЗ.

Головною причиною актуалізації проблеми ефективного та успішного моніторингу якості освіти і освітньої діяльності є усвідомлення того, що в країні були і є суттєві стратегічні прорахунки у визначенні змісту та основних напрямів освітньої політики на різних рівнях управління освітньою системою.

Відповідно, поява таких прорахунків зумовлена незадовільним рівнем інформаційного забезпечення процесу управління, що не дає можливості прогнозувати динаміку та основні тенденції в розвитку освітньої системи, готувати науково обґрунтовані рекомендації щодо прийняття ефективних управлінських рішень з метою поліпшення ефективності функціонування освітньої галузі.

Таким чином, проблема оцінювання якості освіти з дидактичної чи управлінської перетворюється в політичну, що зумовлює необхідність існування в державі системи її моніторингу. Лише така система повинна формувати надійне інформаційне поле, аналіз даних

якого допоможе відстежувати реальну ситуацію в освітній галузі, а особливо у її невід'ємній складовій – військовій освіті, прогнозувати її розвиток, приймати оперативні управлінські рішення щодо корегування визначених стратегій.

Проблемами застосування моніторингу в освіті займалися різні автори. Як систему збирання, оброблення, зберігання і використання інформації, як засіб інформаційного забезпечення управління освітою, моніторинг розглядали О. Майоров, В. Антипова, Г. Богомолова, О. Касьянова, В. Сушанко, Д. Матрос, Д. Полев, Н. Мельникова, М. Бершадський, В. Горб, О. Локшина, О. Романько, О. Севрук, Н. Байдацька; як модернізовану контрольну функцію сучасного менеджменту – Л. Коробович; як систему заходів зі збирання, зберігання, опрацювання, аналізу інформації та прийняття рішення про якість підготовки студентів – О. Туржанська; як процес спостереження за станом об'єкта, системи або явища – О. Белкін, О. Орлов, Е. Зеєр, Г. Коджаспірова, О. Коджаспіров; як діагностику стану освітнього процесу – О. Абдуліна, Т. Стефановська, В. Андреев; як контроль стану освітнього процесу – В. Міжеріков, З. Рябова; як оцінювання стану освітнього процесу – С. Шишов, В. Кальней, Г. Єльнікова.

Проблемам якості підготовки військових фахівців за допомогою моніторингу присвятили свої праці В. Телелим, Р. Тимошенко, В. Зельницький, Ю. Приходько та ін. На сьогодні питання щодо впровадження системи моніторингу якості в освітній процес ВВНЗ є мало дослідженим. Насамперед критичність ситуації полягає в тому що за роки незалежності в українських ВВНЗ мова велася тільки про контрольні заходи щодо питань якості підготовки, моніторингових систем не існувало і не існує взагалі. Проблеми, які виникли у системі вищої військової освіти в Україні, пов'язані зі спрощенням цієї проблематики зазначені нами у попередніх публікаціях.

Мета статті полягає у визначенні головних критеріїв моніторингу якості військово-професійної підготовки магістрів військового управління в українських ВВНЗ.

Поняття «критерій» походить від давньогрецького «*kriteion*», що означає міру оцінки, вимірювально-оцінну ознаку, ступінь прояву, підставу для оцінювання. Складність визначення критеріїв моніторингу якості полягає в тому, що якість підготовки фахівців є, насамперед, категорією змістовною. Але ті критерії оцінки, що існують в традиційній освіті, орієнтують її на кількісне вимірювання. Тому будемо розглядати критерії моніторингу якості військово-професійної підготовки магістрів військового управління не тільки як кількісні, а також й змістовні мірила, ознаки, на підставі яких складається перелік вимог до якості військово-професійної підготовки майбутніх фахівців у ВВНЗ.

Аналіз військово-професійної діяльності показує, що в сучасному суспільстві, з переходом до професійної армії, кожному військовослужбовцю потрібні не тільки фундаментальна воєнна підготовка, отримані теоретичні знання, а й набуті практичні уміння та навички, які допоможуть в опануванні професійними компетентностями. Формування професійних компетентностей відбувається під час ефективного застосування різних методів навчання у взаємозв'язку з конкретною ситуацією [3].

Кожному виду діяльності, тобто системі функцій, повинна відповідати підготовка, яка ґрунтується на необхідній сукупності наступних якостей та знань: моральні якості, розумові якості, фізичні якості, загальний розвиток, спеціальні знання, досвід.

Беручи до уваги загальні функції та основні сучасні вимоги до Збройних Сил України (ЗСУ), на основі теоретичного аналізу дослідження, за результатами узагальнення й систематизації професіограм та психологічного аналізу, окреслимо домінуючі елементи діяльності майбутнього магістра військового управління.

1. Особистісні якості і військово-професійна спрямованість:

- прагнення до дотримання суспільних моральних норм;
- почуття відповідальності за якісне вирішення завдань охорони державного суверенітету та територіальної цілісності України як за кінцевий результат діяльності;
- спрямованість та інтерес до охорони державного суверенітету своєї держави, установки на досягнення успіху в діяльності;
- схильність до взаємодії з людьми, товариськість;

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ І СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

- інтерес до придбання і передання нових знань і умінь, сильна воля, хороші здібності до навчання;
- наполегливість, рішучість, сміливість, вміння розумно ризикувати, обачність в діях, обережність і пильність; самовладання, впевненість в своїх силах і знаннях, ефективність в ситуаціях, що вимагають наполегливості, завзятості.

Особливо цінним є наявність власної думки і вміння аргументовано її відстоювати; емоційна і нервово-психічна стійкість.

Структура професійної мотивації офіцера повинна включати мотиви призначення професії, професійної діяльності, професійного спілкування та прояви особистості офіцера в професії.

2. Особливості вищих психічних функцій:

- наявність і розвиток пам'яті, уваги і мислення;
- стійка увага, раціональність її розподілу, швидке переключення і значний обсяг;
- стійкість функцій аналізаторів і якості сприйняття (форм, розмірів, кольору, запаху й ін.). Серед різних каналів сприйняття переважають: зоровий (в першу чергу); а також слуховий і нюховий;
- достатній обсяг запам'ятовування, його швидкість і точність;
- оперативність наочно-образного і словесно-логічного мислення і здатність швидко орієнтуватися в новій, незнайомій обстановці;
- швидка і правильна оцінка ступеня важливості інформації, що надходить;
- стійкість до прояву ознак психічного «вигорання».

3. Психомоторні властивості і фізичні якості:

- висока фізична витривалість;
- здатність до різкої зміни виду діяльності;
- чітка координація рухів, спритність і узгодженість операційного складу рухів;
- здатність виявляти і використовувати мускульну силу як статичного, так і вибухового типу;
- стійкість до прояву ознак фізичної втоми;
- стійкість мовних і рухових характеристик до психофізичних навантажень.

4. Протипоказання до військово-професійної діяльності:

- наявність нервово-психічної і емоційно-вольової нестійкості;
- уповільнений темп пізнавальних і розумових процесів;
- низька розвиненість загальної ерудиції;
- виражені акцентуації характеру;
- психічні відхилення від норми, алкогольна, наркотична та лікарська залежність;
- відсутність інтересу до професійної діяльності офіцера.

Професійні вимоги до основних спеціальностей військових фахівців у вищій школі викладені в освітньо-професійних програмах підготовки. Для діяльності офіцера властиві такі особливості: висока суспільна значущість професійної діяльності з охорони державного суверенітету та територіальної цілісності; значна відповідальність за ефективність прийнятих рішень, дотримання норм міжнародного права, самостійність при прийнятті значущих рішень. Все це відбувається в умовах дефіциту інформації і часу, наявності високої нервово-психічної напруги; великої ймовірності виникнення стресових ситуацій, поліфункціональності (поєднання різнобічних технічних і гуманітарних знань).

Визначаючи конкретні критерії моніторингу якості військово-професійної підготовки магістрів військового управління, ми орієнтувалися на сучасне соціальне замовлення. У сучасному суспільстві вже сформувався досить стійкий запит не тільки на «навчену», але й на соціально-адаптовану, конкурентоспособну, творчу особистість, тому важливим результатом якості вищої військово-професійної освіти, окрім глибокої теоретичної підготовки, є

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ І СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

формування здібностей випускників до практичних дій в умовах нинішніх військових загроз, розвиток та формування їх професійних компетентностей, самостійності, самосвідомості, громадянської відповідальності, духовності, культури, прагнення до збереження власного здоров'я та турботу про оточуючих (підлеглих). Так, магістр військового управління – це освітній ступінь фахівця, який на основі повної базової вищої освіти отримав поглиблену підготовку, фундаментальні й військово-професійні знання та уміння, здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад у ЗСУ. Тому, розуміючи сутність якості військово-професійної підготовки, соціального замовлення, з огляду на позитивні та негативні напрацювання сучасних підходів до відбору критеріїв й показників якості військово-професійної підготовки, ми розробили критерії та показники моніторингу якості військово-професійної підготовки магістрів військового управління у ВВНЗ. Вони є основою моніторингу якості у ВВНЗ й містять у собі три групи критеріїв, конкретизовані в найважливіших показниках.

1. Організаційні:

– якість контингенту абітурієнтів (середній бал диплома базового ВВНЗ; результати здачі вступних іспитів (співбесіди); рівень мотивації до одержання освітньо-кваліфікаційного рівня – магістр військового управління; соціальна характеристика абітурієнта);

– якісний склад науково-педагогічних кадрів (кількість викладачів, що мають учений ступінь, певні кваліфікаційні категорії; укомплектованість науково-педагогічними кадрами; досвід роботи у вищій школі (стаж роботи); навчальне навантаження; підвищення кваліфікації; вікова категорія; результат оцінки роботи слухачами);

– матеріально-технічне забезпечення процесу військово-професійної підготовки (кількість аудиторій для теоретичного та практичного навчання; кількість комп'ютерних класів (з них із доступом до інформаційних ресурсів (локальна мережа Інтернет)); кількість автоматизованих робочих місць та якість їх обладнання; наявність демонстраційної техніки, технічних засобів навчання; наявність бібліотеки з читальним залом, електронної бібліотеки; наявність спортивного залу з необхідним знаряддям, спортивного майданчику; наявність гуртожитку, якість харчування, медичного обслуговування);

– науково-методичне та інформаційно-комунікаційне забезпечення процесу підготовки (достатня кількість сучасних підручників, посібників, іншої навчальної й науково-методичної літератури; відповідність змісту планів, програм, методичної літератури державним освітнім стандартам; наявність видавничого відділу; рівень інформатизації процесу підготовки; адекватність інформаційного забезпечення цілям програми підготовки; наявність вільного доступу викладачів та слухачів до інформаційних ресурсів (локальної мережі, Інтернету).

2. Процесуальні:

– якість навчальної діяльності слухачів (результати: поточної атестації навчальних досягнень слухачів, успішність навчання; проміжної атестації; результати захисту атестаційних (магістерських) робіт; підсумкової атестації; опитування випускників та викладачів про якість підготовки);

– діяльність науково-педагогічних працівників (індивідуальний підхід до кожного слухача; уміння застосовувати новітні методи і технології навчання; рівномірний розподіл консультацій; рівномірне навантаження на кожного слухача та викладача);

– методики і технології навчання (відсоток кількості лекцій до загальної кількості аудиторних занять; використання сучасних технологій під час аудиторних та позааудиторних занять (кейс-метод, метод проектів, портфоліо тощо); використання інтерактивних методів навчання; використання інформаційно-комунікаційних технологій).

3. Інтегрально-результативні:

– сформованість професійної компетентності та рівень сформованих професійно-значущих якостей (рівень засвоєних знань, набутих вмінь, навичок та здатність застосовувати їх на практиці);

– конкурентоспроможність та кар'єрне зростання.

Оцінювання професійної компетентності магістрів військового управління, становить основну проблему в оцінці якості їх підготовки і є складним питанням. За дослідженням А. Зельницького виявлено, що професійна компетентність є інтегральним показником

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ І СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

навчальних досягнень слухачів, де під навчальними досягненнями розуміємо кількісні та якісні показники засвоєння ними програми підготовки та професійно-особистісного розвитку [1].

Отже, компетентність формується, розвивається і проявляється в процесі діяльності. У зв'язку з цим можна наголошувати, що компетентність – це вміння здійснювати певну діяльність. Так, Л. Новікова вважає, що професійна компетентність – це теоретичні, практичні та психологічні види підготовленості особистості майбутнього фахівця, що проявляється в його здатності та готовності до здійснення конкретного виду професійної діяльності [2]. З приведеного аналізу видно, що існує єдність у розумінні того, що поняття «компетентність» ширше понять «знання», «уміння», «навички», тому що включає й особистісні якості, й відношення до діяльності, досвід, відповідальність, що не може бути безпосередньо вимірним. Тому результати військово-професійної підготовки магістрів військового управління визначаємо як рівень засвоєних знань, набутих умінь, навичок, професійно-значущих якостей й загального особистісного розвитку, орієнтованість на здоровий спосіб життя, що інтегруємо у рівень сформованості компетентності, тобто професіоналізм, яким повинен володіти випускник, що завершує навчання у ВВНЗ.

Таким чином, у сучасних умовах важливим є забезпечення не тільки рівня військово-професійної підготовки, а й характеру соціальної поведінки. Знання, уміння та навички повинні бути доповнені розвиненими якостями, придбаними цінностями й готовністю до різних життєвих ситуацій. Саме так характеризують компетентності, що відображає більш високий рівень професійної підготовки.

З огляду на те, що перед ВВНЗ постає завдання формування високодуховної творчої особистості офіцера, готового не тільки усвідомлено й системно сприймати навчальну інформацію, а й самостійно добувати нові необхідні знання, генерувати нові ідеї, мати потребу у творчому способі життя, сучасна військово-професійна підготовка магістрів військового управління повинна бути спрямованою на те, щоб розкрити природні можливості кожної людини, розширити їх й максимально використати для розвитку його особистості. Успіх у досягненні поставленої мети визначається як вдосконаленням змісту навчальних дисциплін, що повинні містити в собі обсяг знань, необхідний для здійснення військово-професійної діяльності, розуміння проблем та пошуку їхнього усунення, а так і якісною зміною форм, методів та засобів навчання, що є обов'язковим елементом процесу підготовки магістрів військового управління.

Визначені нами критерії повинні бути забезпечені системою методів для здійснення моніторингу якості військово-професійної підготовки магістрів військового управління у ВВНЗ. Основними методами моніторингу для отримання первинного емпіричного матеріалу є: усне та письмове опитування; тестування; спостереження; метод лонгітюдного вивчення обраного об'єкта [5].

Під час опрацювання та аналізу зібраної інформації поширеними є порівняння, аналіз, методи експертних оцінок (для прогнозування та оцінки майбутніх результатів дій на основі прогнозів фахівців), контент-аналіз (для якісно-кількісного аналізу змісту документів з метою виявлення або виміру різних фактів та тенденцій, відбитих у цих документах), визначення кореляційної залежності (для встановлення кореляційної залежності з метою доведення висунутої гіпотези) тощо.

На підставі аналізу роботи дослідників з питань моніторингу якості вищої військової освіти, розробки державних стандартів, враховуючи особистий практичний досвід, зазначимо, що моніторинг якості військово-професійної підготовки магістрів військового управління у ВВНЗ можна охарактеризувати і як процес, і як систему. Система моніторингу – це сукупність взаємопов'язаних елементів: мети, завдань, об'єкта вивчення, суб'єктів організації та здійснення моніторингу, принципів реалізації та основних функцій, комплексу критеріїв та показників для оцінки якості підготовки, методів збирання інформації. Необхідними, на нашу думку, є три основні групи критеріїв моніторингу якості підготовки магістрів військового управління: організаційні, процесуальні і інтегрально-результативні. Кожна з них характеризується кількісними і якісними показниками, які не є сталими, а з часом підлягають динамічним перетворенням з урахуванням сучасних викликів до вітчизняної вищої військової

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ І СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

освіти. Впровадження такої системи у процес військово-професійної підготовки магістрів військового управління є важливою педагогічною умовою моніторингу її якості у ВВНЗ.

Оцінювання підготовки військового фахівця визначає рівень їх професійної компетентності, дає уявлення про ділові та моральні риси особистості. Питання оцінювання якості підготовки магістрів військового управління, вибір критеріїв та показників моніторингу якості, побудова системи моніторингу якості ВВНЗ потребують розроблення нових перспективних напрямів їх удосконалення та впровадження в освітній процес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зельницький А. М. Компетентнісна модель випускника ВВНЗ – складова системи підготовки військових фахівців / А. М. Зельницький, П. І. Удовенко, Р. М. Серветник // Вісник Національної академії оборони України: зб. наук. праць. – К.: НАОУ, 2009. – Вип. 3 (11). – С. 26–38.
2. Новікова Л. М. Впровадження кредитно-модульної системи навчання в умовах Болонського процесу. Науково-педагогічний семінар «Педагогіка вищої школи». Методичний посібник / Л. М. Новікова. – Павлоград, 2010. – 125 с.
3. Профессиональные компетенции: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.smart-edu.com/professionalnye-kompetentsii/professionalnye-kompetentsii.html>.
4. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник – 5-те вид., стер. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарченко. – К.: Знання, 2006. – 307 с.

REFERENCES

1. Zelnytskyi A. M. Kompetentnisna model vypusknika VVNZ – skladova systemy pidhotovky viiskovykh fakhivtsiv [Competence model of graduate of Higher Military Educational Institution], Visnyk Natsionalnoi akademii obrony Ukrainy: zb. nauk. prats. Kyiv, NAOU, 2009. Vyp. 3 (11). pp. 26–38.
2. Novikova L. M. Vprovadzhenntia kredytno-modulnoi systemy navchannia v umovakh Bolonskoho protsesu [The implementation of credit and module system of education in terms of Bologna process], Naukovo-pedahohichnyi seminar Pedahohika vyshchoi shkoly Metodychnyi posibnyk, Pavlohrad, 2010. 125 p.
3. Professional'nye kompetencii [Professional competencies], [Elektronnij resurs], Rezhim dostupu: <http://www.smart-edu.com/professionalnye-kompetentsii/professionalnye-kompetentsii.html>.
4. Sheiko V. M. Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnytskoi diialnosti [The organization and methods of R&D activity], Kyiv, Znannia, 2006. 307 p.

УДК 378.14

А. М. ДОБРОВОЛЬСЬКА

ПРО ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ПОСІБНИКІВ ДЛЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ І ПРОВІЗОРІВ ДИСЦИПЛІНАМ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Акцентовано увагу на особливостях укладання посібників для навчання майбутніх лікарів і провізорів дисциплінам природничо-наукової підготовки (ДПНП). Охарактеризовано дидактичні принципи, згідно з якими були укладені ці посібники, зважаючи на те, що під час їх використання в процесі навчання ДПНП повинна формуватись інформаційно-технологічна компетентність (ІТ-компетентність) майбутніх фахівців, а саме: принципи свідомості й активності, наочності, систематичності і послідовності, надійності, науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою. З'ясовано, що методична концепція таких посібників скерована на навчальний процес і реалізує модель «зміст – текст – ІТ-компетентність». Визначено критерії оцінювання створених навчальних посібників, а також їх ознаки. Акцентовано увагу на чинниках, які обумовлюють вибір майбутніх лікарів і провізорів на користь відповідного навчального посібника. Визначено критерії, за якими можливе експертне оцінювання посібників, розроблених і запроваджених у процес навчання ДПНП. За результатами проведеного дослідження зроблено висновки про вплив створених посібників на формування ІТ-компетентності майбутніх фахівців під час навчання ДПНП.